



## *ДИССЕРТАЦИЯНЫҢ ТАҚЫРЫБЫ:*

**«Мектепке дейінгі білім беру ұйымдары  
басшыларының басқару қызметіне  
инновацияларды енгізу шарттары»**

**Орындаған: Шангитбаева Н.Е**



## МАЗМҰНЫ:

### **КІРІСПЕ**

### **I БӨЛІМ. БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІН БАСҚАРУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕРДІ ДАМУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІСІ**

- 1.1. Білім беру жүйесіндегі инновациялардың мәні, олардың сипаттамасы, классификациясы
- 1.2 Мектепке дейінгі білім беру мекемелерін басқаруда ғылыми тәсілдерді қолдану
- 1.3. Мектепке дейінгі білім беру мекемесін басқарудағы инновацияларды талдау
- 1.4. Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық басқару қызметін модельдеу

### **II БӨЛІМ. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕСІ БАСШЫСЫНЫҢ БАСҚАРУ ҚЫЗМЕТІНЕ ИННОВАЦИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЖҰМЫС**

- 2.1 Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының басқарушылық қызметіне инновацияларды енгізудің педагогикалық шарттарын талдау
- 2.2 Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басшыларын мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқаруға инновацияларды енгізуге оқыту әдістемесі
- 2.3. Инновациялық менеджмент қызметінің моделін енгізу бойынша эксперименттік жұмыстардың тиімділігі

### **ҚОРЫТЫНДЫ**

### **ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ**

## **Диссертацияның зерттеу тақырыбының өзектілігі**

Елімізде қалыптасқан қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдай қоғам өмірінің барлық салаларында, оның ішінде білім беру саласында да түбегейлі өзгерістерді талап етті.

Қазіргі заманғы білім беру ұйымдарына қойылатын өзгертілген талаптар Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында тұжырымдалған және ұлттық білім беру доктринасында көрсетілген, мұнда негізгі міндеттердің бірі - инновациялық процестерді ынталандыру және дамыту деп аталады. Инновациялар тек білім мазмұнына ғана емес, басқарушылық қызмет саласына да әсер етуі керек.

Еліміздегі мектепке дейінгі білім беру жүйесін жаңғырту мектепке дейінгі білім беру мекемесі (БББ) басшысының басқарушылық қызметінің сипаты туралы идеяларға түзетулер енгізді. Мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мен тәрбиелеу, дамыту мәселелерін ғылыми принциптерге, жетістіктерге мектепке дейінгі мекеме басшыларының кәсіби деңгейінің жоғары деңгейіне, олардың біліктілігін арттыруға негізделген басқару жүйесін жетілдіру арқылы ғана табысты шешуге болатыны белгілі болды.

### **Мәселенің даму дәрежесі және зерттеудің теориялық негізі.**

Мектепке дейінгі білім беру мекемесін басқару теориясының негізін ХХ ғасырдың 60-жылдарында елімізде қалыптасқан басқарудың жалпы теориясы мен мектепті басқару теориясы құрайды.

Басқару процесінің тиімділігін қамтамасыз ету мәселесін шешетін менеджмент теориясы отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерінде берілген: А.Г.Аганбегян, М.Альберт, В.Г. Афанасьев, Ю.И. Бобраков, Д.М.Гвишиани, М.Мескон, А.Файоль, Ф.Хедури және т.б. Олардың еңбектерінде әлеуметтік басқарудың негіздері ашылып, мемлекеттік органдардың функциялары, құрылымы және басқару қызметін жетілдіру жолдары зерттеледі.

**Зерттеу нысаны:** мектепке дейінгі білім беру мекемесінің басқарушылық, іс-әрекеті.

**Зерттеу пәні:** мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының басқару қызметіне инновацияларды енгізуге ықпал ететін шарттар жиынтығы.

**Зерттеу болжамы:**

Мектепке дейінгі білім беру ұйымы басшысының басқару қызметіне инновацияларды енгізу келесі шарттарда табысты болады:

- жетекші инновациялық менеджмент саласында кәсіби дайындықтан өткен (инновацияны білу, инновациялық басқарушылық дағдылар, инновациялық үдеріске эмоционалды және құндылық қатынасы, көшбасшы-новатордың кәсіби және жеке қасиеттері);
- инновациялық басқару қызметінің моделін қолданады;
- бірнеше басқару функцияларында бір мезгілде инновациялар кешенін жүзеге асырады.

Зерттеудің мақсаты мен болжамы мен сәйкес келесі **міндеттер** қойылды:

1. Теориялық, ғылыми және әдістемелік әдебиеттерді талдау барысында мектепке дейінгі білім беру мекемелерін басқарудағы инновацияның ерекшеліктерін бөліп көрсетіңіз.
2. Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің басшысы менеджментке инновацияларды енгізуге ықпал ететін қажетті шарттар жиынтығын анықтап, негіздеу.
3. Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық менеджмент қызметінің үлгісін жасау.
4. Мектепке дейінгі білім беру мекемесін басқарудағы инновацияларды енгізу тиімділігінің критерийлерін бөліп көрсетіңіз.
5. Мектепке дейінгі мекеме меңгерушісінің басқару қызметіне инновацияларды енгізудің анықталған шарттарының тиімділігін эксперименттік түрде тексеру.

- Басшының басқару қызметіне инновацияларды енгізу мектепке дейінгі білім беру мазмұнындағы инновациялық үдерістерді дамытудан ерекшеленеді, өйткені ол басқарушының өзінен үлкен ұйымдастырушылық, психологиялық және физикалық күш-жігерді қажет етеді. Менеджменттегі инновацияларды енгізу технология мен білім мазмұнының инновацияларына қарағанда күшті қарсылыққа ұшырайды, өйткені қолданыстағы басқару жүйесі инновацияларды өзіне бейімдейді, көбінесе жаңа мазмұннан айырады. Менеджменттегі инновациялар туралы ақпарат банкінің жоқтығы, мүмкіндіктердің шектеулілігі, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басшылары үшін осы саладағы ақпарат алмасуы да жағдайды қиындатады (Г.В.Сетманова, А.В. Матвеев).
- Басқару қызметін жетілдіру – балабақша меңгерушісі ғылыми негізделген теориялық ұстанымдарды, әдіснамалық тексерілген жолдарды, құралдарды, педагогикалық шарттарды табуы қажет; мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқарудағы инновациялық үдерістерді дамытудың тиімділігіне ықпал ету.
- Жоғарыда айтылғандардың барлығы мектепке дейінгі білім беру мекемесін басқаруға инновацияларды енгізудің нақты тәжірибесінің механизмін зерттеудің өзектілігін, тақырыптарын және қажеттілігін анықтайды.

- Зерттеудің теориялық мәні мынада:
- басқарудағы инновациялардың ерекшеліктері ашылады: мектепке дейінгі; мекеме: (кәсіби және тұлғалық қасиеттерге бағыт-бағдар беру: көшбасшы-жаңашыл; басқарушылық инновацияларды енгізу нәтижелеріне делдалдық; мектепке дейінгі мекемені инновациялық деңгейге көшіру үшін жағдай жасау);
- - 5 басқару функциясының мазмұнындағы инновацияларды құру, дамыту, игеру субъектінің қызметі ретінде қарастырылатын мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының «инновациялық басқару қызметі» тұжырымдамасының теориялық негіздемесі келтірілген; қолданылатын: мектепке дейінгі мекемені басқару мен дамытуды жетілдіру әдістері;
- мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқарудағы инновацияларды енгізу тиімділігінің критерийлері (инновациялардың күрделілігі; субъективтілігі; басқару нәтижелерінің оңтайлылығы; педагогикалық ұжымның инновациялық әлеуетінің өсуі; мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын дамытудың бір сапалық жүйеден өтуі; деңгейі басқа) анықталады;

- Қ.Жұбановатындағы Ақтөбе өңірлік университетінің педагогика және бала психологиясы факультетінің студенттеріне арналған «Мектепке дейінгі мекеме басшысының басқарушылық қызметінде инновацияларды пайдалану» тақырыбында әзірленген және оқу үдерісінде сынақтан өткен арнайы курс білім мен дағдыларды байытты, мектепке дейінгі білім берудің болашақ ұйымдастырушы-әдіскерлерінің кәсіби құзыреттілік деңгейін арттырды.
- Бұл зерттеудің нәтижелері мектепке дейінгі білім беруді басқарудың муниципалды деңгейлерінің практикалық қызметінде, басқарушы кадрларды даярлау және олардың біліктілігін арттыру жүйесінде қолданылады.
- Эксперименттік зерттеу Ақтөбе қаласының білім бөлімінің әдістемелік кабинеті, Ақтөбе қаласы білім беру қызметкерлерінің қайта даярлау және біліктілігін арттыру институты, МКҚК №45 «Алтын бала» бөбекжай бала бақшасы, ЖШС "ХАМЗА-2017" балабақшасында жүргізілді. Зерттеудің әртүрлі кезеңдерінде МДҰ-ның 10 жетекшілері, 26 педагогтары қамтылды, Ақтөбе қаласындағы мектепке дейінгі білім беру жүйесі, оның ішінде әртүрлі типтегі 140 мектепке дейінгі білім беру мекемелері талданды.

- Зерттеу бағдарламасы өзара байланысты үш кезенді қамтыды.
- I кезең (2022). Зерттеу мәселесі бойынша ғылыми әдебиеттерді зерттеу және талдау. Зерттеудің бастапқы ережелерін және теориялық және әдістемелік аппаратын анықтау.
- II кезең (2022). Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының басқару қызметіне инновацияларды енгізуге ықпал ететін шарттар кешенін анықтау. Мектепке дейінгі мекеме басшысының инновациялық басқару қызметінің моделін құру, тәжірибеге енгізу. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқаруға инновацияларды енгізу механизміне менеджерлерді оқыту бағдарламасын әзірлеу және семинар өткізу.
- III кезең (2022). Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқарудағы инновацияларды енгізу тиімділігінің критерийлерін таңдау. Менеджердің басқару қызметін инновациялық деңгейге көшіруді қамтамасыз ететін анықталған шарттарды апробациялау. Зерттеу нәтижелерін жүйелеу, жалпылау, диссертация материалдарын жазу, ғылыми зерттеу қызметінің перспективаларын анықтау.



- Қорғауға мынадай ережелер ұсынылады:
- 1. Мектепке дейінгі білім беру ұйымы басшысының инновациялық басқару қызметі құрылатын субъектінің қызметі; мектепке дейінгі мекемені басқару мен дамытудың тиімділігін арттыру мақсатында инновацияларды дамыту, дамыту, басқару функцияларының мазмұнында, қолданылатын әдістер, ұйымдастырушылық құрылым, инновацияларды тәжірибеге енгізу.
- 2. Мектепке дейінгі білім беруді жетілдіру мектепке дейінгі білім беру ұйымы басшысының басқару қызметіне инновацияларды енгізуді талап етеді, оны табысты жүзеге асыру үшін объективті және субъективті жағдайлар қажет. Объективті шарттар: инновациялық қызметті жүзеге асыру үшін нормативтік-құқықтық базаның болуы; мектепке дейінгі білім берудегі инновациялық үдерістерді дамытуға басқару органдарының көмегі. Субъективті жағдайлар – инновациялық менеджмент саласындағы менеджердің кәсіби дайындығы; инновациялық басқару қызметінің моделін пайдалану; бірнеше басқару функцияларында бір мезгілде инновациялар кешенін енгізу.
- 3. Мектепке дейінгі білім беру ұйымы басшысының инновациялық басқару қызметінің моделі өзара байланысты құрамдас бөліктерді қамтиды; басқару функцияларының жиынтығы; мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновация саласындағы кәсіби дайындығының құрылымы (жаңалық туралы білім, инновациялық басқару дағдылары; инновациялық үдеріске эмоционалды-құндылық қатынасы, көшбасшы-жаңашылдың кәсіби және жеке қасиеттері); инновацияларды енгізу әрекеттерінің алгоритмі.

- Анықтау эксперименті жұмыстың үш кезеңін қамтыды.
- Бірінші кезең, Ақтөбе қаласындағы қалалық мектепке дейінгі білім беру жүйесінің жағдайын және МДҰ инновациялық үдерістерді дамытуды зерттеу үшін білім басқармасының аналитикалық есептерін, статистикалық есептерін, педагогикалық құжаттамаларын зерделеу.
- Ақтөбе Қазақстанның батысында, Ақтөбе облысының солтүстік бөлігінде орналасқан. Алып жатқан жер аумағы 428,469 км<sup>2</sup> шамасында. 1997 жылы таратылған Ақтөбе облысының аумағы қала әкімшілігіне берілді. Қаланың өзін және көршілес бес ауылдық округті қамтитын жаңа әкімшілік-аумақтық құрылымның ауданы 2,3 мың км<sup>2</sup> құрады. Қала шегінде Елек өзені мен оның бірнеше салалары ағып жатыр, жақын жерде Ақтөбе және Сазды су қоймалары орналасқан. Еуразияның ішкі бөлігінде орналасуына және мұхиттардан едәуір қашықтықта орналасуына байланысты қаланың климаты күрт континенттік.
- Ақтөбе Қазақстан қалаларының ішінде тұрғындарының саны бойынша төртінші орында және Батыс Қазақстандағы ең ірі қала болып табылады. Халық саны 512 452 адамды құрайды (2021 жылдың 1 қаңтарына)[3]. Ұлттық құрамы өте алуан түрлі. Ең көп қазақтар (80,63%) және орыстар (13,7%)[4]. Қала тұрғындарының басым діні – ислам мен христиан діні. Болашақта 1 миллион 300 мың адамды «қондыруы» тиіс қалыптасып келе жатқан Ақтөбе агломерациясы Ақтөбе маңындағы бірнеше ондаған елді мекендерді қамтиды.

- **Анықтау экспериментінің екінші кезеңі** білім беру жүйесіндегі инновациялық үдерістерді дамытуға бағытталған Қазақстан Республикасы Білім басқармасының бағдарламалық, нормативтік құжаттарын талдауды қамтыды.
- Бүкіл білім беру жүйесін жаңарту үдерісін табысты жүзеге асыру үшін Қазақстанға педагогикалық ұжымды басқарудың заманауи әдістерін, ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды меңгерген, инновациялық нарықта тиімді жұмыс істей алатын мамандар қажет.
- Қоғамның мектепке дейінгі білім беру сапасына деген өзгермелі талаптары мектепке дейінгі мекемені заманауи білім беру кешені бағдарламаларын, технологияларын, әдістерін қолдануға түрткі болуы керек.
- Инновациялық технологияларды оқу-тәрбие процесіне енгізу әрқашанда ең алдымен әлеуметтік-психологиялық сипаттағы кейбір кедергілерді жеңумен байланысты. Балабақшада олардың пайда болуының негізгі себебі - жаңадан бас тарту, жаңалықтан қорқу, өз күшіне сенбеу, педагогтар арасында эмоционалды күйіп кету.
- Мектепке дейінгі ұйым басшысының дұрыс стратегияны таңдауы ұжымның инновациялық іс-әрекетінің табыстылығының кепілі болып табылады.

- Ақтөбе қаласындағы муниципалды мектепке дейінгі мекеме басшыларымен **анықтау экспериментінің үшінші кезеңінде**: мектепке дейінгі мекеме басшыларының инновациялық менеджмент саласындағы кәсіби дайындық деңгейін анықтау, атап айтқанда: білім білім беру мекемесін басқарудағы инновация мен инновацияның мәні туралы; инновацияларды енгізу үшін қажетті басқарушылық дағдыларды меңгеру; инновациялық үдеріске эмоционалды-құндылық қатынастың болуы, шығармашылық, басқарушылық рефлексияға ие болу.
- Зерттеуге қатысқан 10 басшының 2 респонденттің (88%) жоғары білімі бар, оның ішінде 2- (80%) – мектепке дейінгі, бір жетекші (2%) – аяқталмаған жоғары білімді, 6 басшы (10%) – орта арнаулы білімі бар.

- Бақылау экспериментінде деректерді алу үшін сауалнама, әңгімелесу және тестілеу сияқты әдістер қолданылды. Менеджерлерге екі сауалнамадағы бірқатар сұрақтарға жауап беру ұсынылды, онда олар инновацияның мәні, менеджменттегі инновациялар туралы білімдерін, инновациялық процеске қатынасын, басқару дағдыларының деңгейін және басқарушылық рефлексия әдісін қолдану арқылы бағалау керек болды. өзін-өзі бағалау және таңдау. Шығармашылықтың болуы «Сенің шығармашылық потенциалың» тесті арқылы анықталды (К.Ю.Белаяның әдістемелік құралынан).
- Бірінші сауалнама сауалнама негізінде құрастырылды
- О.Г.Хомерики біз әзірлеген мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық басқару қызметі моделінің құрылымдық құрамдас бөліктерін ескере отырып, екі сұрақ блогын қамтыды. Сауалнаманың бір блогы мектепке дейінгі білім беру ұйымдары басшыларының инновация туралы теориялық идеяларын анықтауға бағытталған (1-7 сұрақтар). Басқа блок – менеджерлердің инновациялық үдеріске эмоционалды-құндылық қатынасы бойынша (8-15 сұрақтар).
- 1-сауалнаманың бірінші блогында келесі сұрақтар болды:
  - 1) Жаңалық, жаңалық, жаңалық сөздерін синоним ретінде қарастырасыз ба?
  - 2) Егер жоқ болса, анықтамаңызды беріңіз?
  - 3) Инновацияның қандай түрлерін білесіз?
  - 4) Инновацияларды енгізу кезінде менеджер қандай ретті әрекеттерді орындауы керек?
  - 5) Сіздердің балабақшаларыңызда инновациялар енгізіліп жатыр ма және қайсысы?
  - 6) Инновациялар туралы ақпаратты негізінен қайдан аласыз?
  - 7) Жаңашылдықтар, балабақша меңгерушісінің қызметінің қай саласында қажет, сіз не білесіз және оны қалай пайдаланасыз?

- , сіз не білесіз және оны қалай пайдаланасыз?
- Менеджерлер сауалнамасын талдау мынаны көрсетті: сұрақтарға: инновация дегеніміз не? инновация дегеніміз не? Сіз бұл сөздерді синоним деп санайсыз ба? - Басқарушылардың 80% (47) «инновация», «инновация», «инновация» сөздерін синоним деп санаса, 20 % (12) менеджерлер синоним деп есептемейді. Оның ішінде 10% (6) басшылар инновацияның анықтамасына өзіндік түсініктеме берді – бұл жаңа технологияларды әзірлеу және енгізу; жаңаны мекемеге енгізу; тақырып бойынша жұмысты жоғары деңгейде жалғастыру; жаңа бағдарламаны жүзеге асыру. 10% (6 адам) айырмашылықтарды анықтау қиынға соқты.
- Инновацияның қандай түрлерін білесіңдер деп сұрағанда? - 96% (57)
- жетекшілеріне жауап беру қиынға соқты. Екеуі оң жауап берді, бірақ оларды тізімдей алмады. Инновацияларды енгізу кезінде басшы қандай дәйекті әрекеттерді орындауы керек деген сұраққа. - 60% (35) менеджерлер былай деп жауап берді: жаңалық таңдау, ұжыммен жұмысты жоспарлау, оны жүзеге асыру. Қалған 40% (24 басшы) жауап беруге қиналған.



# 1. БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІН БАСҚАРУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕРДІ ДАМЫТУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІСІ

## 1.1. Білім беру жүйесіндегі инновациялардың мәні, олардың сипаттамасы, классификациясы

Ғылым мен техниканың дамуы, қоғамдағы қатынастардың өзгеруі өмірімізге жаңа ұғымдар мен категорияларды енгізді.

«Инновация» категориясы салыстырмалы түрде жас, оны алғашында өндіріс процесіне қатысты зерттеушілер қолданды. XX ғасырдың 50-жылдарының аяғында «инновациялық білім беру» ұғымы пайда болып, білім беру жүйесінде қолданыла бастады, шетел ғалымдарының арнайы зерттеу нысанына айналды (Э.Брунсуик, Найхоф және т.б. және отандық зерттеушілер (В.С. Лазарев, М. .М. Поташник, Т.И. Шамова және т.б.

Қазіргі уақытта бұл мәселенің көптеген аспектілері зерттелді:

- білім беру ұйымдарындағы инновациялық процестерді басқару мәселелері (И.И.Аркин; К.И. Белая, Л.А. Иванова, В.И. Зверева, В.Ю. Кричевский, В.С. Лазарев, А.В. Лоренсов , Г.П. Новикова, М.М. Поташник, В.И.Рыбакова, П.И.Третьяков, О.Т.И. Хомерики, Р.Ю.Юсуфбекова және басқалар;
- эксперименттік жұмыстарды диагностикалау және педагогикалық қамтамасыз ету мәселелері, білім беру ұйымдарының мұғалімдері мен педагогикалық ұжымы (В.С. Безрукова, Н.В. Рогожкина, Л.Н. Давыдова, А.Р.Тимербулатова, Е.П.Тонконогая және т.б
- инновация деңгейінің критерийлері және оларды сараптамалық бағалау әдістері Д.Л. Бенкович, В.И. Загвязинский, М.В.Кларин, Н.П.Кузкин, А.Б.Кузнецов, В.М.Никитин, Л.С.Подымова, В.А. Слостенин және т.б;
- инновациялық қызмет тиімділігінің факторы ретінде шығармашылық мотивациясының ерекшеліктері (Л.Г.Богословец, С.А.Гильяминов, В.А.Кан-Калик, Н.И.Лапин, А.И.Пригожин, Р.Х. Шакуров және т.б.

1.1 кесте. Инновациялық типологияларды салыстырмалы талдау

	1 критерий	2 критерий	3 критерий	4 критерий
К.Ангеловски	Оқу орнының философиясы:	Инновацияларды енгізу жолы	Инновациялық қызметтің кеңдігі мен тереңдігі:	Инновациялардың пайда болуының негізі:
А.В.Лоренсов, М.М.Поташник, О.Г.Хомерики	а) білім беру мазмұнында; б) оқыту әдістемесі мен технологиясында; в) оқу процесін ұйымдастыруда; г) ОЖ басқаруында.	а) жүйелі, жоспарлы, алдын ала ойластырылған; б) өздігінен, өздігінен, кездейсоқ;	а) жаппай, ірі, ғаламдық, жүйелік, радикалды, іргелі, стратегиялық және т.б. б) ішінара;	а) сыртқы; б) ішкі.
		Трансформация масштабы (көлемі) бойынша инновациялар: а) жеке, жергілікті;	Инновациялық әлеует: а) түрлендіру (жақсартылған, модернизацияланған) инновациялар;	Алдыңғыға қатынасы: а) алмастырғыштар; б) күшін жою; г) ретроспекция.
Л.В.Поздняк	Инновациялық әлеует: радикалды, біріктірілген;	Оны жүзеге асыру механизмінің ерекшеліктері: а) жалғыз – диффузиялық; б) аяқталған – толық емес; в) табысты – сәтсіз.	Қолдану аясы, мақсаттары және әлеуметтік салдары: нүкте, жүйелік, көп, стратегиялық.	Инновациялық процестің ерекшеліктері: абсолютті жаңалық, салыстырмалы жаңалық, мақсатқа сай жаңалық.



**Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық басқару қызметінің моделі.**

Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің меңгерушісі



Маркетингтік зерттеулер арқылы қоршаған ортаны талдау



Басқару инновацияларын енгізу (игеру).



Инновацияларды тарату, тамырландыру

Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық басқару қызметінің моделі.



## **2 МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕСІ БАСШЫСЫНЫҢ БАСҚАРУ ҚЫЗМЕТІНЕ ИННОВАЦИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУ БОЙЫНША ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЖҰМЫС**

**2.1 Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының басқарушылық қызметіне инновацияларды енгізудің педагогикалық шарттарын талдау**

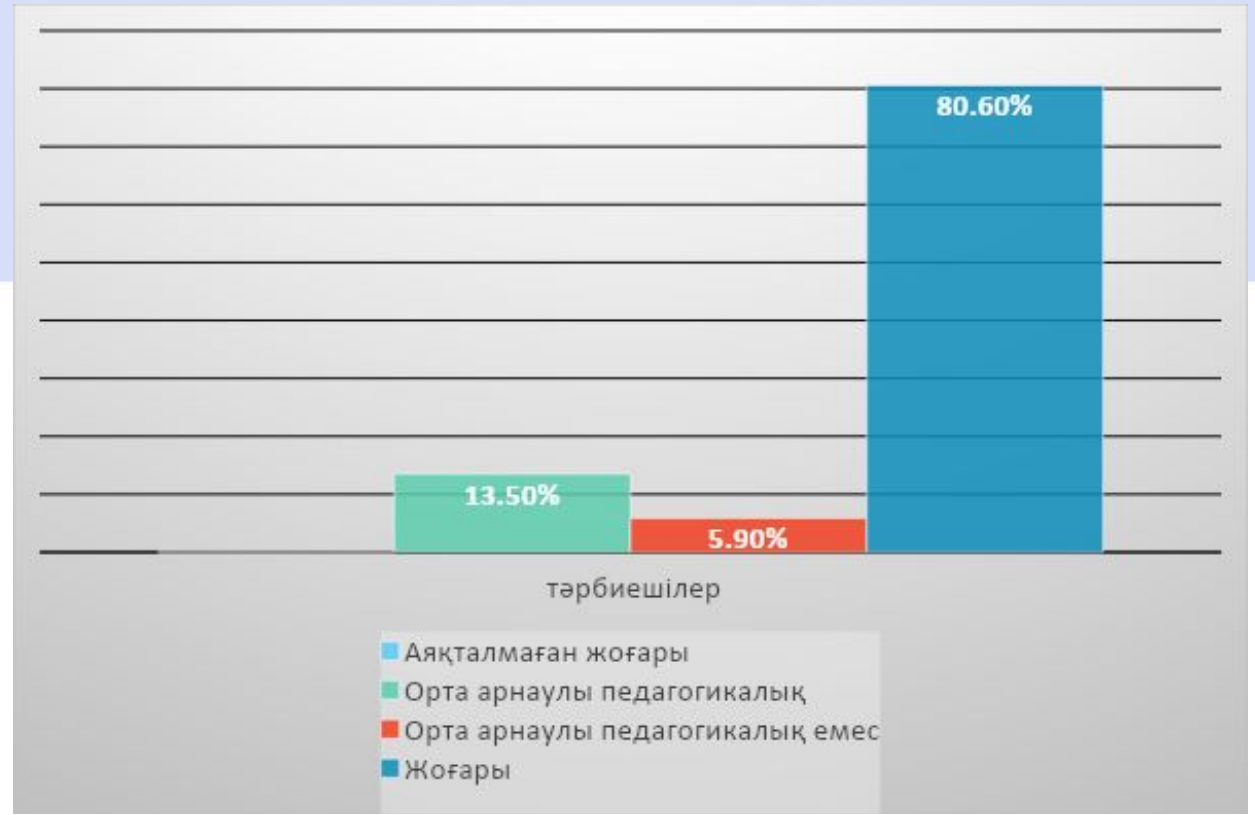
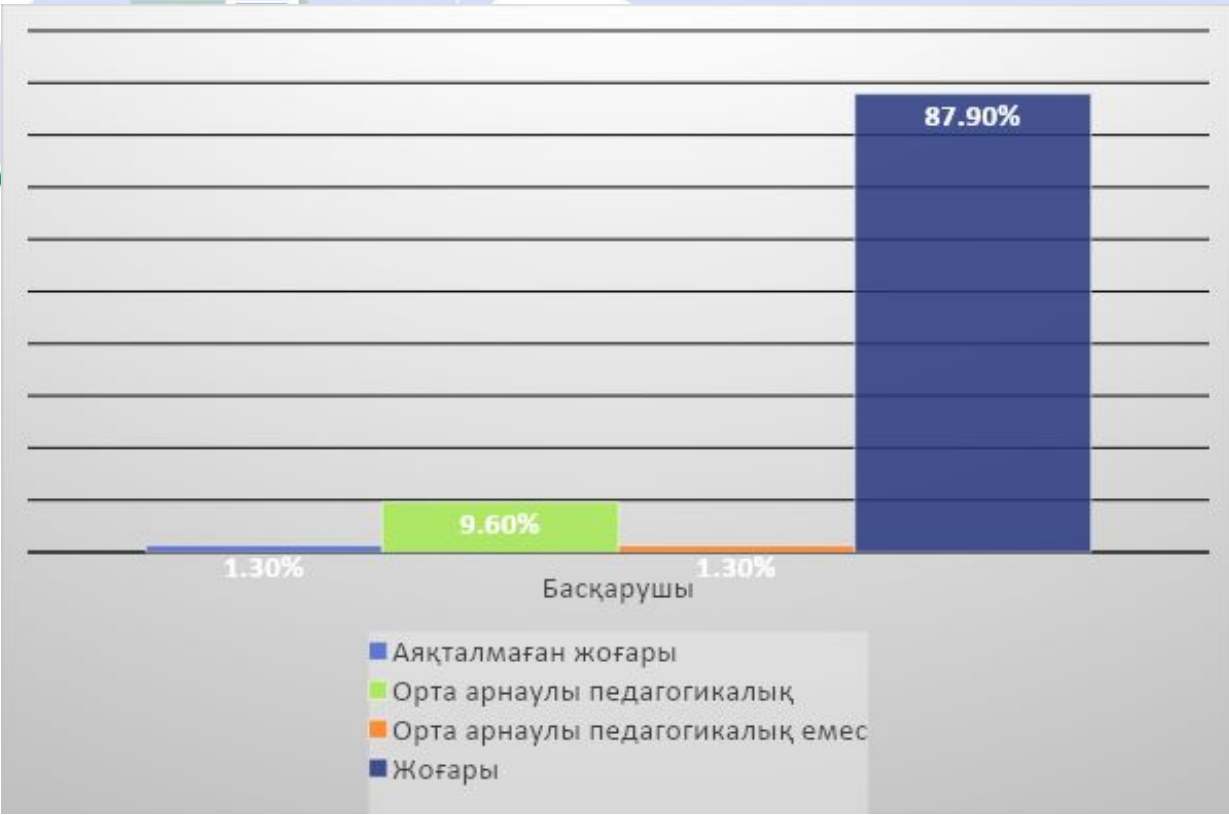


*Тәжірибелік-эксперименттік жұмыстың негізгі міндеті мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының басқарушылық қызметіне инновацияларды енгізуге қолайлы педагогикалық жағдайларды анықтау және сынау болып табылады.*

**Анықтау эксперименті кезеңінде бұл мәселені шешу үшін мыналар ұсынылды:**

- Ақтөбе қаласының мектепке дейінгі білім беру жүйесінің жағдайына және қаланың мектепке дейінгі мекемелеріндегі инновациялық үдерістердің дамуына талдау жасау;
- әкімдіктің білім беру жүйесіндегі инновациялық үдерістерді, оның ішінде мектепке дейінгі білім беру жүйесін дамытуға бағытталған нормативтік-құқықтық құжаттарын, Ақтөбе қаласы әкімдігінің білім бөлімінің 2022жылдарға арналған статистикалық есептерін, педагогикалық балабақшалардың құжаттамасы;
- мектепке дейінгі білім беру ұйымдары басшыларының инновациялық менеджмент саласындағы кәсіби дайындық деңгейін анықтау, атап айтқанда: басшылардың басқарудағы инновациялар мен инновациялардың мәні туралы білімдері; инновациялық басқарушылық дағдылардың деңгейі; инновациялық үдеріске эмоционалды-құндылық қатынасы; көшбасшы-новатордың кәсіби және жеке қасиеттерінің болуы (шығармашылық, басқарушылық рефлексия).





2.2 сурет. Ақтөбе қаласының коммуналдық мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басшы қызметкерлерінің білім деңгейі (2022 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша)



2.3 сурет. Менеджер-респонденттердің білімі және жас ерекшеліктері



# 1-сауалнаманың бірінші блогында келесі сұрақтар болды:

- 1) Жаңалық, жаңа сөздерін синоним ретінде қарастырасыз ба?
- 2) Егер жоқ болса, анықтамаңызды беріңіз?
- 3) Инновацияның қандай түрлерін білесіз?
- 4) Инновацияларды енгізу кезінде менеджер қандай ретті әрекеттерді орындауы керек?
- 5) Сіздердің балабақшаларыңызда инновациялар енгізіліп жатыр ма және қайсысы?
- 6) Инновациялар туралы ақпаратты негізінен қайдан аласыз?
- 7) Жаңашылдықтар, балабақша меңгерушісінің қызметінің қай саласында қажет, сіз не білесіз және оны қалай пайдаланасыз?



2.4 кесте. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басшыларының мектепке дейінгі мекемені басқаруда инновацияға деген қажеттіліктері, білімі және оларды пайдалануы туралы ақпарат.

№	Басқару функциялары	Инновация қажет	Мен инновацияларды білемін және қолданамын
1.	Жетекші мен мұғалімнің іс-әрекетіне педагогикалық талдау жасау.	42 адам. - 71%	9 адам.-15%
2.	Жоспарлау.	45 адам. - 76%	7 адам.- 12%
3.	Мектепке дейінгі білім беру мекемесі меңгерушісінің жұмысын ұйымдастыру.	49 адам. - 83%	21 адам.-36%
4.	Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің ұйымдық құрылымы.	40 адам. - 68%	8 адам.- 14%
5.	Педагогикалық ұжымды ынталандыру (менеджмент).	44 адам,- 75%	7 адам.- 12%
6.	Бақылау.	37 адам. - 63%	12 адам.-20%





# 1-сауалнаманың екінші блогында келесі сұрақтар болды:

- 8) *Инновацияларды енгізу арқылы заманауи мектепке дейінгі білім беру мекемесінің жұмысын, оның ішінде менеджментті жетілдірудің келешегін қалай бағалайсыз?*
- 9) *Мектепке дейінгі білім беру мекемесін жаңарту үдерісіне деген көзқарасыңызды қалай сипаттар едіңіз?*
- 10) *Мектепке дейінгі білім беру мекемесінде инновациялар енгізілсе, сіз қандай қиындықтарға тап боласыз?*
- 11) *Мектепке дейінгі білім беру мекемесінде инновацияларды енгізу кезінде ғылыми жетекшілік қажет пе?*
- 12) *Сіздің балабақшаңызға инновацияларды енгізуге қандай ынталандырулар мен мотивтер бар?*



## 2.2 Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басшыларын мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқаруға инновацияларды енгізуге оқыту әдістемесі



**Студенттердің инновация және инновациялық менеджмент саласындағы білімдерін байыту**



**Инновациялық қызметті жүзеге асыруға белсенді ұстанымды тәрбиелеу;**



**Инновацияларды енгізуді ұйымдастыруға байланысты басқарушылық дағдыларды қалыптастыру**



**Мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық менеджмент қызметінің үлгісімен танысу**



# ҚОРЫТЫНДЫ

1. Теория мен практиканы талдау нәтижесінде мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқарудағы инновациялардың спецификалық ерекшеліктері анықталды: көшбасшы-жаңашыл тұлғаның кәсіби және жеке қасиеттеріне назар аудару; басқарушылық инновацияларды енгізу нәтижелеріне делдалдық; мектепке дейінгі даму режиміне көшу мүмкіндігі.

Мектепке дейінгі мекеме басшысының инновациялық басқару қызметінің мәні субъектінің басқару функцияларының мазмұнына, қолданылатын әдістеріне, ұйымдық құрылымына инновацияларды құру, дамыту, игеру, басқару тәжірибесіне инновацияларды енгізу, басқару тәжірибесіне енгізу жөніндегі қызметінде жатыр. басқару тиімділігін арттыру және мектепке дейінгі мекемені дамыту.

2. Объективті және субъективті жағдайлар кешенінің болуы мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқарудағы инновацияларды табысты енгізуге ықпал ететіні расталды. Объективті жағдайлар (инновациялық басқару қызметін жүзеге асыру үшін федералдық, муниципалдық нормативтік базаның болуы; мектепке дейінгі білім берудегі инновациялық процестерді дамытуға басқару органдарына көмек көрсету) менеджерлерді инновациялық қызметке ынталандырады және белсендіреді. Менеджердің басқарушылық қызметінде инновацияларды енгізудің тиімділігіне әсер ететін субъективті жағдайлардың маңыздылығы анықталды және дәлелденді: жаңашыл; мектепке дейінгі білім беру мекемесі басшысының инновациялық басқару іс-әрекетінің үлгісін тәжірибеде пайдалану; бірнеше басқару функцияларында бір мезгілде инновациялар кешенін енгізу.

3. Мектепке дейінгі білім беру мекемесінің басшысы үшін біз әзірлеген инновациялық басқару қызметінің моделі басшыға инновация қажеттілігін сезінуге және басқару қызметін инновациялық деңгейге көшіру механизмін меңгеруге мүмкіндік беретіні туралы ұстаным расталды. Мектепке дейінгі білім беру мекемесіндегі проблемалық басқару жағдайын анықтауды қоса алғанда, ұсынылған және сыналған әрекеттер алгоритмі; маркетингтік зерттеулер арқылы ішкі және сыртқы ортаны талдау; инновацияны іздеу немесе өздігінен жасау; басқару қызметінде нақты инновацияны дамыту туралы шешім қабылдау; басқарушылық инновацияларды енгізу (дамыту), басқару қызметін инновациялық деңгейге көшіруге мүмкіндік береді.

4. Балабақшаны басқарудағы инновацияларды енгізу тиімділігінің әзірленген және негізделген критерийлері инновациялық басқару қызметінің нәтижелерін бағалауға мүмкіндік берді. Бірінші критерий басшының өзінің басқару іс-әрекетіндегі инновациялардың күрделі сипатын ашты. Басқарудың субъективтілігі, оңтайлылығы, басқару нәтижелері, педагогикалық ұжымның инновациялық әлеуетінің өсуі критерийлері басқарудағы инновациялардың басшы мен педагогикалық ұжымның кәсіби шеберлігіне, шығармашылық әлеуетіне әсерін сипаттады. Мектепке дейінгі білім беру мекемесін дамытудың бір сапалы деңгейден екіншісіне өтуі енгізілген басқарушылық инновациялардың бүкіл мектепке дейінгі мекеменің жұмысына әсері тұрғысынан бағаланды.

5. Эксперименттік жұмыстар объективті жағдайлар болған жағдайда инновациялық менеджмент саласындағы менеджерлердің кәсіби дайындығын арттыру, басқарушылық инновациялар кешенін меңгеру және инновациялық басқару қызметінің үлгісін енгізу бойынша мақсатты іс-шаралардың сапасын арттыратынын көрсетті. мектепке дейінгі білім беру ұйымдарын басқару. Математикалық статистика әдістерімен тексерілген әзірленген критерийлерді пайдалана отырып, менеджерлердің басқару қызметіне инновацияларды енгізудің тиімділігін бағалау орындалған жұмыстың тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

Осылайша, теориялық ережелерді және эксперименттік жұмыстардың нәтижелерін жалпы талдау алға қойылған гипотезаның дұрыстығын растады және алға қойылған міндеттерді шешуге мүмкіндік берді.

Зерттеу барысында алынған нәтижелер мектепке дейінгі мекемелерді басқару мәселелерін толықтай сарқып жібермейді. Әртүрлі типтегі мектепке дейінгі мекемелерді басқаруды жаңартуға басшылардың уәждемесін арттыру механизмін тереңірек зерделеу мен әзірлеуден кейінгі жұмыстың келешегін көреміз.

# ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан-2030. Барлық қазақстандықтардың гүлденуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының жақсаруы» // Казахстанская правда. - 1997. - 11 қазан. — 32 с.
2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // - 2010. - 21 желтоқсан. - С. 5-10.
3. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы // Казахстанская правда. - 2007. - № 127 (25372). - 11 с.
4. Балаларды мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамтамасыз етудің 2010-2014 жылдарға арналған «Балапан» бағдарламасы bala-kkk.kz
5. ҚР-1.001-2001 Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2001. – 16 б.
6. Ожегов С.И. Орыс тілінің сөздігі. — М.: орыс. яз., 1986. - С. 327-350.
7. 5 жастан 6 жасқа дейінгі балаларды мектепке дейінгі даярлаудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (негізгі ережелер). – Астана, 2006. – 17 б.
8. 2007-2011 жылдарға арналған «Қазақстан балалары» бағдарламасы 2007 жылғы 21 желтоқсандағы № 1245 // invalid.kz
9. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2006. – 21 б.
10. Қазақстан Республикасында техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2008-2012 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // Казахстанская правда. - 2008. - № 157. - 6 б.
11. Бала құқықтары туралы конвенция // ayalyalakansko.kzАлексеева Е.Е.Мектеп жасына дейінгі балалардың психологиялық мәселелері. — М.: Юрайт, 2020. — 196 б.
12. Асмолов А.Г. Бала ересек мәдениеттегі / А.Г.Асмолов, Н.А.Пастернак. — М.: Юрайт, 2019. — 150 б.
13. Белкина В.Н. Ерте және мектепке дейінгі балалық шақ психологиясы. — М.: Юрайт, 2020. — 171 б.
14. Болотина Л.Р. Мектепке дейінгі педагогика. — М.: Юрайт, 2020. — 219 б.
15. Болотина Л.Р. Мектепке дейінгі тәрбиенің теориялық негіздері: оқу құралы. СПО үшін нұсқаулық / Л. Р. Болотина, Т. С. Комарова, С. П. Баранов. - 2-бас., қайта қаралған және қосымша — М.: Юрайт, 2018. — 218 б.
16. Бочарова Н.И. Бос уақыт педагогикасы. Отбасылық оқуда балалардың бос уақытын ұйымдастыру. академиялық бакалавриатқа арналған оқу құралы / Н.И.Бочарова, О.Г.Тихонова. — 2-бас., түзетілген және қосымша — М.: Юрайт, 2019. — 218 б.
17. Виноградова Н.А. Мектепке дейінгі педагогика: бакалаврларға арналған оқулық / Н.А. Виноградова, Н.В. Микляева, Ю.В. Микляев. — М.: Юрайт, 2013. — 510 б.
18. Виноградова Н.А. Мектепке дейінгі педагогика. Студенттерді қорытынды пәнаралық емтиханға дайындау бойынша шолу лекциялары: Оқу құралы / Н.В. Микляева, Н.А. Виноградова, Ф.С. Файнулло; Ред. Н.В. Микляев. — М.: Форум, 2012. — 256 б.
19. Ворошнина Л.В. 2 сағатта мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуі мен қарым-қатынасын дамыту 1 бөлім. Кіші және орта топтар: тәжірибе. академиялық бакалавриатқа арналған оқу құралы / Л.В.Ворошнина. - 2-бас., қайта қаралған және қосымша — М.: Юрайт, 2019. — 396 б.
20. Ворошнина Л.В. Балалардың сөйлеу тілін дамытудың теориясы мен әдістемесі 2 сағат 2-бөлім. Жоғары және дайындық топтары: практика. СПО үшін жәрдемақы / Л.В.Ворошнина. - 2-ші басылым. — М.: Юрайт, 2019. — 302 б.
21. Габова М.А. Мектепке дейінгі педагогика. Кеңістіктік ойлау және графикалық дағдыларын дамыту. — М.: Юрайт, 2020. — 152 б.
22. Габова М.А. Мектепке дейінгі тәрбиенің теориялық негіздері: кеңістіктік ойлау мен графикалық дағдыларды дамыту: оқулық. СПО үшін нұсқаулық / М.А. Габова. — 2-бас., түзетілген және қосымша — М.: Юрайт, 2017. — 151 б.
23. Галигузова Л.Н.Мектепке дейінгі педагогика. — М.: Юрайт, 2020. — 254 б.
24. Галигузова Л.Н. Мектепке дейінгі педагогика: академиялық бакалаврға арналған оқулық және практикум / Л.Н. Галигузова, С.Ю. Мещерякова-Замогилная. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 284  
Головцы Л.А. Мектепке дейінгі сурдопедагогика: Есту қабілеті бұзылған мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу және оқыту: Оқу құралы / Л.А. Головциттер. — М.: КДУ, Владос-Пр., 2013. — 320 б.
25. Ганичева А.Н. Отбасылық педагогика және ерте және мектепке дейінгі жастағы балаларды үйде тәрбиелеу. — М.: Юрайт, 2020. — 292 б.
26. Гогоберидзе А.Г., Солнцева О.В. Тәрбие және білім беру әдістерінің негіздерімен мектепке дейінгі педагогика. Оқулық. - Санкт-Петербург: Петр, 2019. - 464 б.
27. Гонина О.О. Мектепке дейінгі жастағы психология: академиялық бакалавр дәрежесіне арналған оқулық және практикум / О.О.Гонина. — 2-бас., түзетілген және қосымша — М.: Юрайт, 2019. — 425 б.
28. Гонина О.О. Мектепке дейінгі жастағы психология. — М.: Юрайт, 2020. — 426 б.
29. Григорян Е.Г.Мектеп жасына дейінгі балалардың зейінінің психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері. — М.: Сфера, 2020. — 112 б.
30. Тәрбие және оқыту әдістерінің негіздерімен мектепке дейінгі педагогика: Оқу құралы / Ред. Гогоберидзе А.Г., Солнцевой О.В.- Санкт-Петербург: Петр, 2017. - 480 б.



***НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ!***